

Kartläggning och utredning av kulturens behov av lokaler

Lena Byström, kommunledningsförvaltningen
Dnr: 562/2012

2012-11-13

Innehållsförteckning

- 1 Sammanfattning med resultat
  - 1.1 Uppdrag
  - 1.2 Syfte och mål
  - 1.3 Rekommendationer
- 2 Inledning och bakgrund
  - 2.1 Detaljerat uppdrag
  - 2.2 Metod och underlag
- 3 Ett kulturhus i Östersund
  - 3.1 Vad är ett kulturhus?
  - 3.2 Kulturens värde
  - 3.3 Kultur som samhällsbyggare
    - 3.3.1 Offentliga rum skapar attraktivare stads- och kulturmiljöer
    - 3.3.2 Besöksnäring
- 4 Omvärlden
  - 4.0.1 Den centrala placeringen
  - 4.0.2 Flera kompletterande verksamheter under samma tak
  - 4.0.3 Flexibel arkitektur och teknik
  - 4.1 Nyligen byggda kulturhus
  - 4.2 Kulturhus i vardande
- 5 Kartläggning av nuläget i Östersunds kommun
  - 5.1 Befintliga lokaler
- 6 Kartläggning av kulturdisciplinernas lokalbehov i Östersund
  - 6.1 Teater
  - 6.2 Dans
  - 6.3 Bild och form
  - 6.4 Musik
  - 6.5 Film, foto och media
- 7 Kartläggning av kulturskapare och kulturföreningars önskemål av lokaler
  - 7.1 Allmänt om ett kulturhus
  - 7.2 Behöver inte finnas i ett kulturhus
- 8 Medborgardialog
- 9 Sammanfattning
  - 9.1 Östersund saknar lokal med adekvat golv för dans
  - 9.2 Östersund saknar konsertlokal med adekvat akustik för musik
  - 9.3 Östersund saknar konsthall för samtidskonst
  - 9.4 Lokalproblem för kommunens egna kulturella verksamheter
- 10 Förslag till fortsatt handläggning av frågan om kulturens behov av lokaler
- 11 Referenser

Bilagor

- 1 Kartläggning lokaler Östersund kommun
- 2 Referenspersoner Östersund

1 Sammanfattning och resultat

1.1 Uppdrag

Kommunledningsförvaltningen fick den 27 mars 2012 i uppdrag av kommunstyrelsen att göra en kartläggning och utredning av kulturens behov av lokaler i nära samarbete med kulturarbetare, kulturföreningar och andra intressenter.

Utredningen skulle endast hantera frågan om önskemål/behov av lokaler för kulturutövare och kulturkonsumenter. I projektet har inte ingått att göra prioriteringar, föreslå samordning av kulturverksamheter, lokalisering etc. som diskuteras flitigt i kulturdebatten.

Utredningen har genomförts under tiden maj 2012 till och med november 2012 på en deltid. Under utredningstiden har möten, dialoger, studieresor och omvärldsorientering bedrivits. Regelbunden återkoppling med kanslichefen vid kultur- och fritidsnämndens kansli vid kommunledningsförvaltningen har gjorts.

1.2 Syfte och Mål

Syftet har varit att genomföra en kartläggning och utredning av kulturens behov av lokaler i nära samarbete med kulturarbetare, kulturföreningar och andra intressenter.

Målet har varit att redovisa kulturens önskemål/behov av lokaler i Östersund i november 2012. Redovisningarna av utredningen sker till utvecklingsutskottet den 22 november och kommunstyrelsen den 27 november.

1.3 Rekommendationer

Kartläggningen visar att det finns behov av dels konsumtionslokaler för akustisk musik, dans och konstutställningar och dels att det finns underhåll och renoverings behov i befintliga kulturlokaler. Utöver dessa behov har det framkommit ett stort antal önskemål som redovisas i rapporten. Bedömningen är att de behov av konsumtionslokaler som lyfts fram i kartläggningen bör utredas i form av ett kulturhus.

Projektdirekt bör tas fram för att genomföra en förstudie i fråga om ett samlat kulturhus i Östersund. Projektdirektivet bör innehålla frågor som rör:

- Innehåll. Vad ska kulturhuset inrymma?

Kartläggningen har visat att det dels finns behov av en scen för akustisk musik och dels en scen med golv för dans. Scenen för akustisk musik och dans kan med fördel, när de gäller storlek och materialval, delas mellan disciplinerna. Den stora kompromissen som måste göras i detta läge är avkall på golvets scenteknik för orkester. I anslutning till scenen bör det finnas repetitionslokaler. Utgångspunkten bör vara ett rum med 500-800 sittande i publik. Kartläggningen visar också på ett behov av en konsthall för samtidskonst med minsta omfattningen 500-1000 kvm plus biytor. Här bör en tydlig verksamhetsidé och inriktning tas fram innan rumsstorlek och form fastställs. Vad behöver ett kulturhus i övrigt innehålla för att skapa flöden och aktiviteter över hela året? Här finns också behov av att föra dialog med bland annat Länskulturen om deras behov av lokaler.

- Lokalisering. Var ska ett kulturhus placeras?

I den kartläggning som har genomförts säger de flesta att ett kulturhus förutsätt ha ett centralt läge. Det bör beaktas i en kommande utredning.

- Finansiering?

Ett ställningstagande måste tas kring ansvaret för verksamheten i anläggningen. Nya verksamheter innebär i sig ökade kostnader. Finansieringen av anläggningen och verksamheten måste tydliggöras i ett fortsatt arbete.

- Underhåll och utveckling av befintliga kulturanläggningar?

I kartläggningen har det tydliggjorts att det finns behov av underhåll och utveckling av befintliga kulturanläggningar som kommunen förfogar över. Bedömningen som görs är att flera av de befintliga kulturanläggningarna kan komma att beröras i diskussionen kring ett framtida kulturhus. Några av verksamheterna kan komma föreslå att ingå i ett kulturhus. Behov av underhåll och utveckling i befintliga anläggningar ska ingå som ett underlag ifall det uppstår ett behov av att prioritera vilka verksamheterna som ska ingå i ett kulturhus.

2 Inledning och bakgrund

Frågan om och behovet av ett kulturhus i Östersund har diskuterats i många år. Under en stor del av 2000-talet har frågan om kulturhus varit en del i idén kring Björntanden på Östberget på Frösön. Det sedan 2008 årliga återkommande Kulturforum där kulturföreningarna träffas och diskuterar aktuella frågor med kultur- och fritidsnämnden har varje år haft upp frågan om kulturhus. Här har diskuterats vilka behov som finns, vad ett kulturhus kan inrymma, vilka alternativa lokaler som finns, var ett kulturhus skulle kunna placeras etc.

Som ett direkt resultat av Kulturforum tog kultur- och fritidsnämnden 2010 beslut om att genomföra en inventering av vilka lokaler som finns i Östersunds kommun och som kan brukas av kulturföreningar. Inventeringen är sammanställd i en databas som finns på Östersunds kommuns hemsida, se bilaga 1.

Under 2011 beslutade den politiska majoriteten i Östersunds kommun att en kartläggning och utredning skulle göras av kulturens behov av lokaler. Utredningen skulle genomföras under 2012. Ungefär samtidigt som den politiska majoriteten gick ut med sitt direktiv tog några entreprenörer inom kulturområdet initiativet till en musikgala. Den anordnades under namnet Startskott på Gamla Teatern våren 2011. De symboliska intäkterna från galan donerades till kommunen som en grundplåt till ett framtida kulturhus. Fältjägarna Fastigheter AB beställde 2011 en utredning som syftade till att undersöka om det finns ett faktiskt behov av att bygga ett kulturhus i Östersund och hur det bör utformas innehållsmässigt. Hösten 2011 genomförde Studieförbundet Vuxenskolan en diskussionskväll i frågan om ett kulturhus. Detta visar på en del av de aktiviteter som genomförts senaste åren i Östersund när det gäller frågan om önskemål och behov av kulturhus.

En intensiv debatt i lokaltidningarna har satt fokus på frågan och många har vittnat om behov och brister när det gäller lokaler för kultur i Östersund.

En utgångspunkt i utredningen har varit konstens egenvärde. Kulturpolitiken vilar på den grund som anges i de nationella kulturpolitiska målen som regeringen fastställde 2009. Kulturen ska vara dynamisk, utmanande och oberoende. Utgångspunkten är kulturens egenvärde och roll i samhället. Samtidigt innefattar kulturen många av de kvaliteter vi förknippar med ett gott samhälle som yttrandefrihet, kreativitet, bildning och humanism. Kulturen kan också bidra till att problematisera invanda föreställningar och mönster. Ett rikt kulturliv skapar, bevarar och utvecklar omistliga värden i samhället.

Kulturen utvecklar individen och samhället genom att stärka demokrati, mångfald, integration och kommunikation, den främjar sammanhållning och motverkar utanförskap och hjälper till att bredda samhällets identitet och anda.

Begrepp som kulturella och kreativa näringar används i utredningen. Dessa är ibland svårdefinierade men man kan välja att anamma fem huvudkategorier.

Kulturarv: Museum, historiska miljöer, arkiv, specifika naturmiljöer och arkeologiska platser.

Scenkonst: Teater, dans, musik, musikteater, opera, cirkus, festivaler, biografier och därtill kopplade områden som ljus- och ljudsättning, produktion av dekor, mask, attribut och scenkostymer osv.

Bildkonst och form: Bildkonstproduktion, hantverk, design och arkitektur.

Text och böcker: Författande, bibliotek, förlag och tidningar.

Media: TV och radio, film, video, foto, interaktiv media, webb, spel- och ljudproduktion.

I Östersund och Jämtlands län finns näringsverksamhet inom alla dessa kategorier och många av dem är på nationella och internationell toppnivå. Näringar med ett kulturellt uttryck som bas i sin verksamhet.

2.2 Detaljerat uppdrag

Uppdraget var att utreda och kartlägga kulturens behov av lokaler i Östersund. Uppdraget skulle genomföras i nära samarbete med kulturarbetare, kulturföreningar och andra intressenter.

I uppdraget ingick att:

1. Redovisa vad ett kulturhus kan tillföra Östersund.
2. Kartläggning av nuläget i Östersund.
3. Kartläggning av kulturarbetares, kulturföreningars med fleras önskemål/behov av kulturlokaler.
4. Redovisa önskemål/behov av lokaler som inte kan tillgodoses i Östersund idag.
5. Utifrån kartläggningen lägga förslag till fortsatt handläggning av frågan om kulturhus.

2.3 Metod och underlag

Underlag har inhämtats via omvärldsorientering, studiebesök och dialog med lokalt verkamma kulturskapare både ideella och professionella, skolor, arrangörer av evenemang, kommunens kulturverksamheter samt de i regionen förekommande kulturinstitutionerna.

Under kartläggningen kom dessa grupper och personer att fungera som referensgrupper/referenspersoner till utredningen.

En viktig del i utredningen har varit att ge medborgarna en möjlighet att peka på de önskemål och behov de ser i frågan om ett kulturhus, där har medborgarna getts möjlighet att svara på en webbaserad enkät.

Rapportering och avstämningar har skett regelbundet till kanslichefen vid kultur- och fritidsnämndens kansli samt till utvecklingsutskottet och kultur- och fritidsnämnden.

Under kartläggningen har en mängd intervjuer genomförts med företrädare för institutioner, kulturarbetare, kulturföreningar, arrangörer, konferensnärings, destinationsbolaget etc. i Östersund. Det är 97 personer som genom sina yrken eller de föreningar, grupper eller företag de företrätt fört dialog med utredaren. På kulturforum 2011 och 2012 har 87 personer som företrätt föreningslivet fört dialog med utredaren, se bilaga 2.

Vidare har studieresor gjorts till Jönköping, Bollnäs, Borlänge, Västerås, Mora och Luleå. 10 personer har för dialog med utredaren under studiebesöken, se bilaga 2. Utredaren har i sin yrkesroll tidigare besökt flertalet av Sveriges konserthus, operahus och merparten av andra sorters kulturhus.

3 Ett kulturhus i Östersund

I uppdraget har ingått att försöka svara på frågan vad ett kulturhus kan tillföra Östersund, bland annat för att tillfredsställa medborgarnas behov av levande kulturella möten.

Att bygga hus för kultur – konserthus, operahus, konstmuseum, arenor eller breda kulturhus – har varit en trend i världen under 2000-talet. I Sverige har på sistone hus för kultur byggts bland annat i Jönköping, Uppsala, Luleå och Kalmar. Ofta har huvudargumentet för nya kulturhus varit just att profilera och lyfta städer och regioner. Hus har blivit ett sätt att visa framåtanda och kraft för en plats. Den bakomliggande förklaringen handlar om att locka och behålla nya invånare och företag – och inte vilka som helst, utan de som genom hög utbildningsnivå och konkurrenskraft förväntas skapa stora ekonomiska värden.

Diskussionen har ofta refererat till Richard Floridas tes om att den så kallade kreativa klassen är viktigast i den globala kampen om attraktiv arbetskraft, och att denna klass vill ha en levande stadsmiljö med kultur, shopping och kaféer. Då likvärdigt intressanta arbeten för personer i den ”kreativa klassen” finns på flera platser kan livsmiljön få en viktigare betydelse för var de bosätter sig än valet av just det enskilda arbetet.

Det finns även andra argument för byggande av kulturhus. Konstnärliga verksamheter behöver helt enkelt ibland nya hus. Dessutom har allt fler platser insett kraften i turistekonomiska effekter tack vare kulturevenemang. Besökare på en plats lägger ofta tusentals kronor på övernattnings, mat, transporter och shopping, men behöver i första läget lockas till platsen. Kultur kan vara en sådan ”dragare”, eller i alla fall en del i vad som gör en plats attraktiv för besök.

Det finns erfarenheter att dra utifrån de olika hus som redan har byggts. Vissa hus har betraktats som mer lyckade än andra. Eftersom det har tillkommit allt fler hus är det också svårare att få uppmärksamhet och sticka ut. Många nya hus riskerar att ses som kopior. Modellen att skapa attraktivitet för en plats genom hus är ju också mindre originell om många platser använder den.

Resultatet måste också ställas mot syftet. Byggnader kan i vissa fall ses som fenomenalt lyckade som turistmål men där man inte har lyckats integrera lokalbefolkningen.

Medborgarperspektivet har i många fall lyst med sin frånvaro. Annan kritik har handlat om att huset inte kan matchas av verksamheten. Den kritiken har till exempel riktats mot Operan i Oslo och Danmarks Radios nya konserthus i Köpenhamn. Kostnaderna för huset leder inte sällan till att verksamheten får ökade intäktskrav eller sänkta anslag samtidigt som de förväntas producera mera.

Ett kulturhus i Östersund kan mätas både utifrån ett konstnärligt och ekonomiskt perspektiv. Till det kan vi lägga variabler som hur mycket besöksnäring som genereras – kultur sammanslaget med rekreation är den snabbast växande sektorn inom turistnäringen – och hur stora symbolvärden som skapas.

Traditionella turistekonomiska mätningar görs kontinuerligt. Värdet av nya och planerade byggnader beskrivs vanligtvis utifrån ekonomiska värden, inte utifrån vad den tillför den enskilda människan.

3.1 Vad är ett kulturhus?

Ett kulturhus, där olika kulturella verksamheter samtidigt pågår, kan skapa förutsättningar för utvecklingen av dessa kulturella verksamheter. Likaså kan det skapas nya verksamheter, samtidigt som människor utvecklas genom upplevelser och delaktighet i det kulturella mötet med konsten och med andra människor. Ett exempel på ett kulturhus är Dieselverkstaden i Nacka som beskriver sig som ett unikt samverkansprojekt mellan en rad olika kulturaktörer. Kulturhuset ska fungera som en mötesplats för kulturintresserade i kommunen och locka besökare från övriga delar av Stockholmsregionen. Utformningen av lokalerna präglas av öppenhet, vilket syftar till att olika verksamheter i huset möts och nya kulturaktiviteter förväntas uppstå. Ett annat exempel är det nybyggda Kulturens Hus i Luleå. Ett kulturhus med olika verksamheter som bibliotek, konsertsalar och konsthall kan ses som ett nav för utvecklingen av kreativa aktiviteter som äger rum i det fysiska rummet.

Den genomgående bilden man får när man betraktar Sveriges variationer av kulturhus är att de är byggda på respektive plats utifrån de behov som råder där just då. Just den staden eller ortens behov av en byggnad för att tillfredsställa vissa kulturella behov. På många platser har också de rena arbetsmiljökraven för beslutade regionala och kommunala kulturinstitutioner krävt åtgärder som lett fram till nybyggen eller ombyggnationer i kulturens tjänst.

Det är bibliotek och lokaler för det skrivna ordet, det är samlingssalar i alla storlekar som också används till konferens och kongresser, det är teatrar och black-boxes, det är konsert- och repetitionslokaler för alla genrer av musik, det är adekvata lokaler för kommunala kulturskola och estetiska gymnasieprogram, det är konsthallar, experimentverkstäder och kollektiva verkstäder inom många tekniker för bildkonst, form och hantverk, det är filmstudior och film- och fotoverkstäder, det är lokaler för dansrepetitioner och dansföreställningar, det är ungdomshus med flexibel användning. Och allt detta i oräkneliga kombinationer för att möta behoven.

Ett modern kulturhus är en viktig investering med hög profil att använda i stadens marknadsföring och blir ytterligare en viktig aspekt i stadens varumärke.

3.1 Kulturens värde

Bortsett från ekonomiska och turistiska värden så finns det ett stort kulturellt värde i den konstnärliga processen och i upplevelsen av den. Vi kan utan att förringa kulturens egen värde också konstatera att kulturen skapar ytterligare värden i samhället.

I en studie om Vara konserthus har man lyft in dessa värden i analysen. Här undersöks invånarnas syn på hur huset inger livskvalitet, stolthet och symbolvärde. I undersökningen pekar man på att värdet av en kulturinstitution kan delas upp i två delar; brukarvärden och icke-brukarvärden. Brukarvärden inkluderar främst nyttjandet dvs. konsumtionen av kulturprodukter och upplevelser. Vidare delas brukarvärdet upp i direkta och indirekta brukarvärden beroende på hur aktiv konsumtionen av resursen är. Den nytta en individ får av att se, lyssna på, eller delta i en musikföreställning kan kategoriseras som direkt konsumtion. Att vistas i konserthus och umgås med vänner samtidigt som man njuter av den fina miljön anses vara ett indirekt brukarvärde. 73 procent av de tillfrågade svarade att värdet av upplevelsen översteg biljettkostnaden.

Idag är upplevelser av kulturell art inte längre bort än några knapptryckningar. Vid de tider på dygnet som passar oss bäst kan vi via vår egen dator och en internetuppkoppling ta del av förstklassiga produkter från världsartister inom alla konstdiscipliner. Film, opera, litteratur, musik, bildkonst, hantverk, museisamlingar, teater, cirkus, kulturarvsarkiv, dans – ja vad vi vill.

Allt från udda föreställningar och projekt gjorda av självlärda entusiaster till genomarbetade avvägda presentationer från välutbildade kulturarbetare. Alla vilt och fritt tänkande människor som skapar och vill dela med sig av sin skapelse över hela världen. Det är en enorm tillgång för alla människor.

Men många hävdar med bestämdhet att det är i det levande mötet med kulturyttringar som det verkligen sker något magiskt. Att få gå riktigt nära en skulptur och se hur artisten tänkt sin linje eller hur penseldragen flutit över en målning. Få höra den lätt ansträngda andningen och se musklerna spela på en professionell dansare. Kunna ta del av musikernas möte i stunden och njuta kvällens unika tolkning. Hålla en pappersbok i handen och kanske också göra en blyertsanteckning i kanten om något som fångat ens intresse.

Det är i det levande mötet det sker.

3.2 Kultur som samhällsbyggare

I Östersund pågår, som i alla andra städer, ett samhällsbygge. I Östersunds kommuns tillväxtprogram är ambitionen att göra staden till en attraktiv ort att välja för sitt permanenta boende och dessutom gärna vara ett tilldragande besöksmål.

Östersund uppvisar en mängd parametrar som ska ligga till grund för en attraktiv livsmiljö och ambitionerna att hela tiden utveckla dessa är stark i visionen. Många bostadsalternativ, en god och varierad arbetsmarknad, goda utbildningsmöjligheter för alla åldrar, god vård för våra äldre och goda möjligheter för att tillvarata sin fritid på ett bra sätt oavsett intressesfär.

För att stärka den attraktiva livsmiljön finns stora möjligheter att på ett mer strategiskt plan fokusera på kultur som en faktor i utvecklingen av staden. Att använda kultur som del av sin profilering ger möjligheter att visa upp en mer mångsidig bild av en kommun och dess innevånare.

Kultur ses på många håll som en mycket viktig tillväxtfaktor, men som inte kan mätas i någon större utsträckning. Kulturens egenvärde för utövaren, deltagaren eller betraktaren är helt avgörande vilket gör att kulturen därmed blir en omätbar faktor för utveckling inom ett samhälle.

Att skapa förbättrade förutsättningar för kulturskapare och entreprenörer inom kulturella och kreativa näringar är en väg att nå en ökad regional tillväxt. Det är dessvärre inte helt lätt att tillämpa en traditionell tillväxtmodell på kulturen, eftersom den typen av studier och analyser i regel bara har ekonomiska verktyg att använda. Det är heller inte optimalt att använda de kvantitativa mått som ofta används eftersom man då missar många andra aspekter.

Att sinnrikt använda kunskap och kreativitet för att på så sätt öka kommunikationen och utveckla kompetensen bland medborgarna för att bland annat bli kommersiellt gångbart är

en styrka för en region. Kulturbranschen är expansiv och sysselsätter allt fler och i den finns framtidstro och nytänkande som är en stark utvecklingsfaktor. Därför bör beröringspunkterna och utbytet inom kultursektorn och mellan kultursektorns aktörer och andra delar av samhället och dess näringsliv utökas för att till exempel öka samordning och skapa synergieffekter.

Att inom besöksnäringen satsa på kultur, kulturmiljö och kulturarv är inte bara en reseanledning utan är också starkt identitetsskapande för kärnsamhället. Det är viktigt att bygga känslan för bygden bland innevånarna. Kulturkonsumtion och kulturaktivitet ger i enlighet med rådande forskningsrön generellt positiva hälsoeffekter. Bättre fysisk hälsa, bättre psykisk hälsa och andra fördelaktiga effekter.

Kultur bör ingå i en bredare syn på samhällsplanering och samhällsutveckling. Att kartlägga de kulturella styrkorna som finns inom ett geografiskt område ger ett mervärde och utifrån det kunna i ett nytänkande lösa ett problem eller skapa något nytt. Naturligtvis har kulturen en viktig roll i utformningen av det offentliga rummet både ur estetisk synvinkel men också som en viktig aspekt i en totalupplevelse.

3.2.1 Offentliga rum skapar attraktivare stads- och kulturmiljöer.

Att skapa platser och byggnader som samlar till möten mellan människor och på så sätt generera trygga miljöer är en utmaning för alla stadsplanerare. Östersund har en stark ambition och driver ett aktivt arbete med att vara en miljökommun. En kommun där livskvaliténs alla aspekter respekteras och satsas på.

De näringar som ökar mest inom EU just nu är inom kultur- och turistbranschen. Vilket naturligtvis kräver ökad kunskap om konsten och kreativitetens betydelse för samhället i stort. Begrepp som kreativa näringar och upplevelseindustri är i dag vardagsmat inom näringslivsutveckling. Man ser tydligt vikten av konstnärens roll som inspiratör och kreativ kraft i samhällsbygget.

Det hör idag också till vanligheterna att kommuner, städer och mindre orter medvetet använder kulturyttringar och satsningar på kulturföreteelser av alla slag som stimulans för inflyttning. Många kommuner stärker sin profil och sitt varumärke genom att satsa på ett rikt och mångfacetterat kulturliv. Den kommunala medvetenheten har de senaste åren ökat när det gäller det faktum att ett aktivt kulturliv ökar attraktionskraften till att flytta in till kommunen, att välja att stanna där eller att besöka staden.

3.2.2 Besöksnäring

Östersund måste kännas genuint intressant att besöka, varje dag, året om. Östersunds marknadsföringsprofil genom begreppet Vinterstaden, där man fokuserar på ortens attraktivitet utifrån de naturtillgångar som erbjuds, är viktig och unik.

Östersund måste också vara ett attraktivt alternativ för inflyttare och studenter. Där har kulturen en viktig roll. Ett utvecklat kulturutbud, ett dynamiskt kommersiellt liv, evenemang i många olika genrer och besöksanläggningar av nationellt/internationellt intresse samt arenaidrott på hög nivå, är några nyckelfaktorer för utvecklingen av Östersund som boendalternativ och besöksdestination.

Ett framtida kulturhus är även ur de perspektiven motiverat om det kan bidra till att stärka besöksnäringen. Att i ett kulturhus kunna göra evenemang som Östersund idag inte kan ta emot. Ett kulturhus med generösa öppethållandetider, restaurang, kafé, bibliotek, utställnings- och konsertlokaler skulle kunna bli en mötesplats som gör stadskärnan mer levande.

4 Omvärlden

De kulturhus som byggts de senare åren i Sverige, och de som står under projektering, är alla resultat av behov i staden, på orten eller i regionen som behöver mötas. Hus som kan ge publiken optimala möjligheter till fullkvalitativa upplevelser och de aktiva kulturskarnas en bra plats att arbeta. Framförallt är det platser där upplevelsen av olika kulturyttringar får stå i centrum men också hus som är och får vara en viktig komponent för samhällsbyggandet och ökar staden/ortens attraktivitet och utveckling.

Sammanfattningsvis från de studieresor som nu gjorts kan sägas att man på många platser ser kraften och fördelarna med att satsa på kultur som en viktig kugge i sitt samhällsbygge. Tre gemensamma nämnare som de nya husen har är den centrala placeringen, flera kompletterande verksamheter under samma tak och att man prioriterat flexibel arkitektur och teknik.

4.0.1 Den centrala placeringen.

Det geografiska läget och den fysiska placeringen i staden eller på orten är av stor vikt och prioriteras på alla de platser som byggt eller bygger kulturhus. Man ser det som väldigt viktigt att placeringen är där människor dagligen passerar förbi på ett naturligt sätt. Inte sällan är nya kulturhus belägna mitt i centrum, vid handlegator, centrala torg eller intill knutpunkter med allmänna kommunikationer. God tillgänglighet och god genomströmning är ledord för de nya kulturhusen.

4.0.2 Flera kompletterande verksamheter under ett och samma tak.

Det blir allt vanligare med kulturhus som består av flera kompletterande verksamheter, för att därigenom uppnå maximal nyttjandegrad. Förutom lokaler för olika konstdiscipliner som teater- och konsertsalonger finns lokaler för till exempel kulturskola och bibliotek, men också kommersiella verksamheter som konferens, turistbyrå, kafé, restaurang, hotell och ytor för handel.

4.0.3 Flexibel arkitektur och teknik.

Flexibiliteten är en grundläggande princip i de flesta nybyggnationer, där scener, rum och andra ytor ska kunna skalas upp eller ned. Få kulturhus byggs idag i statiska eller fasta former. Att gå från det lilla intima till det mer storslagna är en viktig grundprincip. Man prioriterar investeringar på uppdaterad, trådlös och tillgänglighetsanpassad teknik.

4.1 Nyligen byggda kulturhus

Jönköping; Smålands musik och teater var i trängande behov av lokaler ur arbetsmiljösynpunkt. Med utgångspunkt av dessa arbetsmiljöproblem valde dess huvudarbetsgivare, Jönköpings läns landsting, att möta behovet och dessutom skapa en attraktiv plats för Jönköpingsborna. Man valde att bygga en helt ny byggnad – Kulturhuset Spira. I och med valet av placering av huset skapade man också förutsättningar för en helt ny stadsdel att formas och utvecklas.

Det nybyggda huset innehåller i dag konsertsal för 820 publik, teatersalong för 380 publik, en mindre kammare för 300 stående publik och 160 sittande – ett scenrum som används för

både teater, dans och musik som också kan anpassas för bankettsittning och andra arrangemang, kaféscen för 130 sittande publik i anslutning till stor restaurang.

Huset är arbetsplats för över ett hundratal medarbetare som har konstnärliga, tekniska och administrativa uppgifter. I huset producerar och administrerar man över 800 föreställningar och konserter om året.

Den sammanlagda investeringen slutade på 445 MSK, inklusive byggkostnad, markköp, utrustning och inredning.

Bollnäs; Orten saknade en adekvat teater- och konsertsal. Ett behov som också påverkade den kommunala kulturskolans verksamhet. Där valde man att konvertera det gamla Folkets Hus till en modern plats för kulturen. I huset fanns sedan tidigare en äldre teater/biosalong, en mindre dansrotunda, bibliotek, en mindre restaurang och administrativa lokaler för fack- och föreningsliv. I kvarteret fanns också museum med konsthall och kommunala kulturskolans lokaler i äldre byggnader.

Det anpassade och ombyggda huset innehåller idag en modern teater- och konsertsal för alla genrer som har 582 publikplatser, den mindre Peter Stormaresalen, kommunens kulturadministration, restaurang, bibliotek med en ungdomsavdelning som kvällstid används som fritidsgård, museum och konsthall, medicentrum med kommunens mediepedagogiska resurs och turistbyrå med stadens samlade biljettförsäljning. Kommunala musikskolors gamla lokaler har förbättrats och kompletterats och sinnrikt byggt ihop med det nu ombyggda Folkets hus. I huset finns också administrativa lokaler som hyrs av Hälsinglands turism och fackliga organisationer.

Planer finns för bygge av en ny entré som ska docka museet och konsthallens byggnad till resten av kulturkvarteret och dessutom då kunna möta tillgänglighetsanpassningsbehov för museum och konsthall. Investeringarkostnad för kommunen för de ombyggnationer som hittills är gjorda ligger på 90 MSEK.

Borlänge; Kommunala kulturskolan och Rockhuset behövde fler och bättre lokaler för sin verksamhet, staden behövde ett hus att samla sina ungdomsverksamheter. Man valde 1991 att bygga ett ungdomens hus och samtidigt bygga ihop några av stadens äldre byggnader bredvid Folkets hus. Huset Cozmoz resulterade i att den äldre utomhusteatern, kommunens ungdomsenhet och ungdomsråd, kommunala kulturskolan och rockhuset blev en hel sammanlänkad byggnad.

Cozmoz konsertarena är en stor lokal som används för evenemang inom nöje och kultur med både scenisk verksamhet, och till exempel ungdomsdiscon. 2009 inleddes även ett närmare samarbete med Peace & Love-festivalen som har sitt evenemang i och kring huset. I den stora lokalen ryms 450 sittande, 850 stående, utomhusteatern har en publikkapacitet på 1500. Sedan 2002 bedrivs idag i huset också en del arbetsmarknadsutbildningar för ungdomar (Ung resurs) inom restaurang, kafé, park, media och underhåll.

Västerås; Behövde komplettera sina tidigare kulturhus med ett hus för det kulturella föreningslivet. Västerås hade sedan tidigare konserthus, länsbibliotek, konsthall, länsmuseum och Växhuset, som är ett ungdomens hus med lokaler för bland annat kommunala kulturskolan.

Man valde att renovera ABBs gamla generatorhall till Culturen. Huset drivs idag av 16 medlemsföreningar i en ekonomisk förening med kommunalt driftsbidrag. Culturen inne-

håller idag tre black-boxes i olika storlekar för alla möjliga verksamheter. I huset finns bland annat Folkets Bio Elektra, en gymnasieskola med estetiska program, utställningshall, teaterprojekt av olika slag, körverksamhet, ABF, teaterkollo, lokalradio, lokal-tv, kafé, restaurang och så vidare. De tre boxarna är olika i storlek där en av dem anpassad för teater, en för dans med adekvat golv, spegelvägg och dansmatta, en för digital bio.

Mora; Hade behov av ett ungdomshus och adekvata lokaler för kommunala kulturskolan. Man valde att bygga om en skola med central placering som ligger mellan de två större gymnasieskolorna på orten. Rosa Huset innehåller kulturskolans lokaler med musik, dans, drama och bild/form verkstäder. En mindre scen finns i huset och de flesta ungdomsarrangemang i Mora genomförs där. Delar av huset fungerar också kvällstid som fritidsgård.

Mora har i sitt centralt placerade kulturhus bibliotek, mindre konsthall, kommunens kulturadministration och filmverksamhet. Man saknar teater- eller konsertsal och anser att bristen på större samlingsarena är ett stort problem för de större evenemang som bedrivs i kommunen, till exempel de olika Vasaloppen.

Luleå; Länsbiblioteket och konsthallen behövde nya och bättre lokaler, delar av Norrbottensmusiken behövde adekvata verksamhetslokaler och staden behövde en ny konsertlokal. Diskussionen om ett samlat kulturhus i staden hade pågått i cirka 50 år.

Man valde att bygga nytt, samordna behoven och man skapade en byggnad i centrala staden som blivit välbesökt och välanvänd. Huset är 14000 m² stort och inrymmer stadsbibliotek, konsthall med ateljé med pedagogisk verksamhet, stor och liten konsertsal, multifunktionella foajéer i tre plan, konferensfaciliteter, biljettkontor, turistbyrå, kafé och restaurang. I husets översta plan är Norrbottensmusiken inrymd.

Investeringskostnad för kommunen för huset i sin helhet 370 MSEK.

4.2 Kulturhus i vardande

Umeå; står precis i startgroparna att forma en helt ny del av staden med hjälp av kulturen. Man väljer att bygga Kulturväven som bland annat ska innehålla ett nytt stadsbibliotek, ett kvinnohistoriskt museum, en black box, utställningslokaler, digitala salonger, biografier och övningslokaler för dans, musik och teater och kommunens kulturadministration. Det byggs också yta för kommersiella verksamheter som hotell och handel. Detta i kombination med att man i samma del av staden sedan tidigare förlagt sitt konstnärliga campus som bland annat består av Designhögskolan, nya Arkitektshögskolan och Bildmuseet. Placeringen knyter ihop Umeås kommersiella centrum med detta nya kulturstråk.

I Umeå har stadens politiska ledning sedan 1970-talet bedrivit en genomgripande politik för att öka Umeås attraktivitet genom att stärka Umeås kulturprofil. De har valt att påverka stadsplaneringen och forma tydliga inriktningar av stadens expansion med hjälp av kulturen, för att göra olika delar av staden till attraktiva platser med en tydlig och tät ström av människor vid de flesta tider på dygnet. Man har länge betraktat kulturen som den tydligaste tillväxtfaktorn för regionens expansion.

Den beräknade byggkostnaden är 700 MSEK, och utöver det tillkommer utrustning och inredning.

Skellefteå; Beslut att ett nytt kulturhus ska byggas togs 2012. Just nu utreds det tre viktigaste delarna - lokalisering, innehåll och finansiering. Det viktigaste behovet är ett hus för scenkonst, där främst alla delar av Västerbottensteaterns hela produktion kan rymmas, samt att andra kulturyrtingar får lokalmöjligheter och att huset får en central placering.

Ängelholm; projekterar just nu bygget av ett kulturhus för att möta behoven av bland annat konsert- och teaterscen för större produktioner och undervisningslokaler för kulturskolan. Man bygger med utgångspunkt från befintliga byggnader. Det nuvarande stadsbiblioteket byggs ut och om, samt en ombyggnad av det gamla badhuset (Rönnebadet) som därmed omvandlas till kulturhus med andra kulturella discipliner som musik, konst, teater och föreningsverksamhet.

Investeringskostnaderna för kommunen räknas idag uppgå till 250 MSEK.

Boden; har liknande problem som Östersund att kunna ta emot föreställningar från NorrlandsOperan och Norrdans i samarbetet inom Norrlands Musik- och dansteater. De projekterar just nu en ombyggnad av den befintliga Sagateatern i Folkets hus för att bättre möta behoven. Projektet ska leda till att ge Boden ett attraktivt kulturcenter för scenkonst och film. Den föreslagna ombyggnationen innebär ny in- och urlast samt scen med orkesterdike, samt ombyggnader av foajé, entré, publikplatser och teknikåtgärder.

Borlänge och Falun; undersöker nu, var för sig, möjligheter att bygga akustiska konsertlokaler, vilket saknas i båda städerna. Falun är idag hemort för institutionerna Musik i Dalarna och Dalateatern.

Sundsvall; har i ett tiotal år haft stora arbetsmiljöproblem på teatern och det finns ett tydligt behov av akustiska konsertlokaler. De planerar nu att göra omfattande ombyggnationer av den befintliga teatern för att lösa arbetsmiljöproblemen. I steg två planeras en tillbyggnad av en konserthall för akustisk musik. Teatern är idag centralt placerad. Staden är hemort för Scenkonstbolaget som innefattar Nordiska kammorkester, Teater Västernorrland, Norrdans och Film i Västernorrland.

5 Kartläggning av nuläget i Östersund

Inom kulturområdet finns i Östersund idag flera byggnader som tillfredsställer behoven för delar av konstdisciplinerna. Men det finns några konstområden där satsningar har uteblivit och behoven är tydliga. Underhållet av de befintliga byggnaderna för kultur är också eftersatt.

Kartläggningen visar på behov av flera olika lokaler som med korrekt teknik och korrekt kompetens där både lokala och nationella/internationella produktioner kan få bidra till upplevelser för medborgarna.

Kartläggningen har också visat att det finns ett behov av en mötesplats för stadens professionella kulturarbetare inom alla konstdiscipliner. De professionella kulturutövarna är viktiga för dynamiken inom hela kulturområdet, de fungerar som motorer, förebilder och pedagoger för amatörer, semiprofessionella och barn och ungdomar inom hela kultursektorn.

Om det saknas lokala eller regionala möjligheter att utveckla sitt kulturutövande finns det en risk att ambitiösa och drivna kulturskapare flyttar till städer där det ges bättre möjligheter, i förlängningen innebär det att underlaget för ett rikt kulturliv utarmas.

5.1 Befintliga lokaler

Under våren 2011 genomförde Kultur- och fritidsnämndens kansli en inventering av lokaler i Östersunds kommun som är tillgängliga för privatpersoner och föreningar att korttids-hyra för evenemang av olika slag. Inventeringen resulterade i en sökbar databas som finns att ta del av på Östersunds kommuns hemsida. Databasen innehåller cirka 170 tillgängliga lokaler att hyra som rymmer allt från 6 upp till 3000 personer, se bilaga 1.

Lokalerna är i mycket varierande skick och utrustningsnivån skiljer sig väsentligt åt. Spridningen av lokalerna över hela kommunen är god. De av de 170 lokalerna som är möjliga, både publikmässigt och för produktionsapparater, för nutida scenkonst finns utslutande i centralorten.

Många av de inventerade lokaler är till exempel äldre föreningshus och bygdegårdar som drivs av föreningar baserade på ideella krafter. Många av de föreningar som driver husen vittnar idag om att de har svårt att nyrekrytera medlemmar till allt det arbete som krävs för att hålla byggnaderna i skick och kunna erbjuda utvecklingsmöjligheter för att bedriva offensiv verksamhet. Många av husens ideella föreningar dras också med svåra ekonomiska bekymmer när det gäller till exempel uppvärmningskostnader för dessa ofta spatiösa och dåligt isolerade byggnader.

Några av de lokaler som används i större utsträckning för arrangemang inom kulturområdet beskrivs kort nedan.

Östersunds bibliotek uppfördes 1958, byggdes om 1982 och viss ombyggnad genomfördes för en ny entré 2006. I biblioteket finns en hörsal för upp till 90 sittande personer.

Storsjöteatern byggd 1978 vissa mindre renoveringar har genomförts sedan dess. Huset innehåller teatersalong väl anpassad för tal-teater och en publik på 428 personer. Förutom de till teaterlokalen nödvändiga ytorna – sidoscen, in- och utlastning, loger, teknikutrym-

men, publikutrymmen och ett mindre kafé – innehåller huset en studioscen som rymmer 150 sittande publik och konferenslokaler som är anpassade för 30 upp till 150 gäster.

Gamla teatern byggdes 1884 som lokal av och för Godtemplarorden. Efter en genomgripande ombyggnation 1992 drivs huset i huvudsak som hotell. Teatersalongen har bevarats och används för mindre evenemang.

OSD före detta Folket hus. Innehåller salar av storlek från 12 sittande till 1800 stående publik. En förlängning av huset byggdes under 1980 för dåvarande kommunala musikskolan och Regionmusiken/Länsmusiken. Verksamheter som haft sin permanenta repetitions-, produktions- och föreställningsverksamhet där sedan byggandet. Sedan dess har kommunala musikskolans uppdrag vidgats till en kulturskola. Regionmusiken/Länsmusiken är idag nedlagd och i lokalerna driver Länskulturn sin verksamhet Estrad Norr med uppdrag att producera och distribuera länsteater, barn- och ungdomsopera, Teater Barda och musikproduktioner i skilda genrer och för alla åldrar. I huset har Länskulturn också lokaler för sin administration, filmverksamhet i länet – Filmpool Jämtland –, hemslöjdskonsulenter i både hård- som mjukslöjd, konstkonsulent och riksteaterkonsulent.

Exercishallen Norr ägs och drivs av Fältjägarerna AB och är en före detta gymnastikhall för före detta infanteriregementet I5, numera Stadsdel Norr. Huset har en publikkapacitet på maximalt 1300 personer. Under 2012 har huset renoverats och förändringar som nu genomförts har gett bättre tekniska förutsättningar för alla möjliga evenemang.

Gamla Tingshuset ursprungligen byggnad för Jämtlands tingsrätt. Med Östersunds kommun som ägare inrättades huset som ungdomshus 1990 med en fristående förening som står för driften av verksamheten. Tingssalen rymmer mellan 100-225 publik. Huset innehåller i övrigt repetitionslokaler för musik, verkstäder för media, bild och form, kafé, inspelningsstudio och vissa av lokalerna hyrs idag ut till entreprenörer med kulturell anknytning.

Ahlbergshallen från 1912 är centralt placerad och byggdes ursprungligen som bibliotek. Byggnaden ägs av Östersund kommun. Huset innehåller Stadsmuseum som drivs av Föreningen Gamla Östersund. I husets övre plan finns tre utställningsrum där utställningsverksamheten drivs av Härke konstcentrum och Östersunds konstklubb med ekonomiskt stöd av Östersund kommun.

Det finns flera lokaler för kultur i Östersund idag. De fyller funktioner som är viktiga för samhället och för dess medborgare och möter skilda behov av kulturell art. Det är ett faktum att merparten av dessa lokaler idag är flitigt använda till allehanda kulturella aktiviteter.

Här kan nämnas Jamtli och stora byggnader för kulturarv som Landsarkivet och Föreningsarkivet. Förutom det ett gott antal replokaler på olika platser för musikband i många genrer. Härke konstcentrum med ateljéer för bildkonst och form och en kollektiv grafikverkstad. Exercishallen på Campus. Kyrkor inom alla religiösa trosriktningar och deras församlingsgårdar.

6.0 Redovisning av kulturdisciplinernas lokalbehov i Östersund

Nedan görs en närmare presentation av de behov som företrädare för de olika kulturdisciplinerna lyft fram vid dialog när det gäller frågan om lokaler för sin verksamhet.

6.1 Teater

Inom Regionförbundet Jämtland/Länskulturen finns länets professionella teaterverksamhet, Jämtlands länsteater. Där har också scenkonstgruppen Teater Barda sin ordinarie hemvist, liksom Musikteatern, del av Norrlands Musik- och Dansteater, vars uppgift är att producera musikteater för barn och ungdom. Teater Barda är ett samarbete mellan Estrad Norr, Regionförbundet Jämtland och MICA, Östersunds kommun. De har alla tre ett länsuppdrag med turnerande produktioner, samtliga har sina permanenta produktionslokaler och administrativa lokaler vid OSD.

De regionala aktörerna använder flitigt Storsjöteatern som är en välfungerande och omtyckt kulturbyggnad. De arrangerar som regelbundet arrangerar föreställningar där är nöjda med huset som helhet. Även de turnerande arrangerar som frekvent gästade byggnaden som till exempel Riksteatern benämner teatern som en av de bästa i Norrland vad det gäller förutsättningar för teaterns alla parametrar.

På grund av bristande arbetsmiljö kan större produktioner inte använda teaterns orkesterdike. Det är för litet och trångt och därigenom direkt menlig för den audiologiska arbetsmiljön. Diket har inte använts på många år och det påverkar bland annat samarbetet inom Norrlands Musik- och Dansteater där NorrlandsOperans större produktioner med orkester aldrig kan gästa Östersund.

Förutom orkesterdikets krav på ombyggnad har huset behov av modernisering när det gäller den tekniska utrustningen. Det finns också behov av tillgänglighetsanpassningar. Slutligen finns behov av ytskiktsreovering och mindre förändringar för förbättrad logistik och serveringsmöjligheter.

Gamla teatern används idag mindre flitigt som renodlad teaterlokal. Scenen är liten, den befintliga scentekniken är inte uppdaterad, de loger som existerar är både små och få. Teatersalongen används flexibelt både till andra publika evenemang, konferenser och tillställningar.

OSDs scen är inte anpassad för teaterproduktion. Där är scenstorleken för liten, saknas gör också sidoscen och scenteknik för disciplinen.

Östersund teaterverkstad som bedriver den största teaterverksamheten för intresserade amatörer har egna lokaler på Bangårdsgatan. Lokalerna fyller deras behov för sin verksamhet och ger möjligheter både till pedagogisk verksamhet, repetitioner och föreställningar. Lokalerna fungerar också bra till konstöverskridande evenemang och teaterverkstan samarbetar regelbundet med andra konstdiscipliner. Det finns dock behov av tillgänglighetsanpassning för att lokalerna ska kunna vara tillgängliga för alla.

6.2 Dans

Östersund har flera framgångsrika dansentreprenörer/dansskolor som valt att lösa sina lokalbehov för undervisning och repetitioner själva. De hyr och har inrett sina lokaler så de är anpassade efter den undervisning och verksamhet de bedriver.

Vid större uppvisningar behöver de lokaler som kan ta emot stora produktionsapparater med många medverkande och avancerad teknik. Där finns idag bara Storsjöteatern att tillgå, dock med tydliga brister. Behovet av större loger (där idag husets konferensytor används vid större produktioner) och därtill hörande faciliteter, adekvat golv på scenen saknas och eftersatt teknik.

OSD har även för denna disciplin för liten scen och saknar scenteknik och logekapacitet för större uppsättningar.

Exercis hall Norr har efter sin ombyggnad öppnat möjlighet för disciplinen, men även där saknas befintlig scen med adekvat golv, scenteknik och loger.

Östersunds folkdansgille har egna för disciplinen lämpliga lokaler vid Östersunds camping, folkdansgården Tiljan. Föreningen har själva en frekvent verksamhet.

Andra dansformer som till exempel föreningen Tango Jamt hyr lokaler för sin verksamhet. För sina större evenemang som festivaler hittar man möjligheter utanför kommungränsen som i Ås föreningshus. Andra dansformer löser sina lokalbehov genom att hyra in sig där det finns plats och utrymme för dansverksamhet.

Gemensamt för alla dessa föreningar är att adekvata dansgolv och bra takhöjd saknas i de tillgängliga lokalerna. Takhöjd ger akustiska förutsättningar för den musik man använder till dansformerna. Erfarenheter från andra liknade lokaler visar också att rumsvolymen har en stor betydelse för luftgenomströmningen.

Norrlands Musik- och Dansteater, där Regionförbundet Jämtland ingår som en part, har under alla år inte kunnat uppfylla sitt dansuppdrag i Östersund. Norrdans produktioner har sällan kunnat gästa Östersund på grund av bristande arbetsmiljö. Man försöker lösa problemet med att skraddarsy mindre och mer mobila produktioner för att på så sätt nå ut och kunna uppfylla delar av sitt uppdrag och tar då med sig alla nödvändig utrustning själva. Men Östersunds medborgare går alltid miste om de större produktionerna eftersom förutsättningarna inte kan erbjudas. Detta gäller även andra gästande danskompanier som undviker att besöka Östersund på grund av de bristande förutsättningarna.

Vad som behövs i Östersund är både en för dans adekvat uppvisningsarena. Repetitionslokaler med adekvat utrustning och förutsättningar för konstdisciplinens alla genrer som kan hyras av föreningslivet saknas också.

6.3 Bild och form

Östersund tillhör en region som har många aktiva och framgångsrika bild- och formkonstnärer. Många av dem arbetare som enskilda entreprenörer och hyr eller äger sina ateljéer över hela regionen.

I centrala Östersund finns ett flertal framgångsrika gallerier som drivs entreprenöriellt, Östersunds kommun äger Ahlbergshallen där Härke konstcentrum och Östersunds konstklubb tillsammans driver utställningsverksamheten. Jämtlands läns museum/Jamtli har en mindre utställningsyta där de exponerar både de egna samlingarna och bedriver utställningsverksamhet i samarbete med Jämtlands läns konstförening. Härke konstcentrum och OSD har mindre offentliga utställningsytor.

Jämtlands läns landsting och Östersund kommun har alla stora samlingar bild- och formkonst som uteslutande används för offentlig utsmyckning. Länskulturen/ Regionförbundet Jämtland driver också Konst i landstinget och Konstkonsulent med egen verksamhet och personal. Inom Länskulturen/ Regionförbundet Jämtland finns också hård- och mjukslöjdskonsulenter anställda som driver stor offentlig verksamhet inom de disciplinerna.

Ett samarbete med Nationalmuseum planeras av Jamtli som kan resultera i en ny byggnad i form av en utställningshall, där man har för avsikt att visa Nationalmusei samlingar.

Östersunds kommun bekostade 1992 en ombyggnad av Härke konstcentrum på Frösön som innehåller 14 ateljéer i olika storlekar för uthyrning och en utställningslokal som också fungerar som kurslokal. Ateljéerna hyrs ut i första hand till yrkesverksamma konstnärer och konsthantverkare och uthyrningen drivs av Härke ateljéförening. I källarplanet iordningställdes en 300 kvm stor grafikverkstad som idag drivs i föreningsform som Östersunds kollektiva grafikverkstad.

Under några år drevs projektet Färgfabriken Norr i Exercishallen på Stadsdel Norr som fungerade som konsthall för nutida konst. Projektet är numera avslutat.

Det saknas en modern konsthall i Östersund, där utställningsverksamheten kan spänna från lokala amatörer till internationellt erkända yrkesverksamma konstnärer. I Ahlbergshallen är utställningslokalerna inte ursprungsbyggda för disciplinen vilket gör att det saknas takhöjd och större ytor att exponera på. En stor kollektiv monumental verkstad/ateljé saknas också i Östersund. Det saknas också öppna offentliga verkstäder för prova-på verksamhet och annan pedagogisk verksamhet inom bild, form och olika hantverk.

6.4 Musik

Östersund är en stad med ett livligt musikliv inom alla genrer. Staden och regionen har och fortsätter producera många framgångsrika musikartister i flertalet genrer, men också många närliggande fält som låtskrivande, komposition, arrangering, inspelningsteknik osv. Många av dem har valt att lämna regionen och har sin utkomst på andra ställen, men många väljer att flytta tillbaka hit efter till exempel fullgjorda utbildningar. De väljer att bo här och ha sin utkomst både här och på den nationella och internationella arenan.

Den professionella musikinstitutionen är Estrad Norr inom Länskulturen/ Regionförbundet Jämtland och har i nuläget tre musiker fast anställda. Förutom egna uppsättningar distribuerar Estrad Norr inköpta produktioner för turnéer runt om i länet enligt sitt regionala uppdrag. Musikteatern, del av Norrlands Musik- och Dansteater, vars uppgift är att producera musikteater för barn och ungdom, är också en stor arbetsgivare för frilansande artister inom genren. Estrad Norr har sina produktions- och administrativa lokaler vid OSD.

Evenemang av musikalisk karaktär bedrivs på många platser i många olika lokaler runt om i Östersund och regionen. Flitigt använda lokaler är kyrkor, församlingsgårdar, förenings-

hus, bygdegårdar, pubar, kaféer, OSD, Gamla teatern, Storsjöteatern osv. När det gäller elförstärkt musik är det den förväntade publikmängden som sätter gränserna för valet av lokal för evenemanget.

För repetitioner väljer de olika genrerna att lösa det på olika sätt. Offentliga bokningsbara mindre repetitionslokaler för rock, pop och annan elförstärkt musik finns på flera ställen i Östersund och på Frösön. Körerna i kommunen har problem med att hitta adekvata repetitions- och konsertlokaler. För sina repetitioner använder ofta körerna kyrkor och församlingsgårdar i den mån det är möjligt för den ordinarie verksamheten i dessa lokaler.

De i regionen aktiva och framgångsrika musikstudior drivs entreprenöriellt och har egna lokaler.

En adekvat konsertarena för akustisk musik i alla genrer saknas i Östersund. Med akustisk musik menas musik i alla genren som inte använder sig av någon elektronisk förstärkning. Många turnerande produktioner inom disciplinen undviker att gästa Östersund på grund av de bristande förutsättningarna för en god konsertupplevelse.

6.5 Det skrivna ordet

Det skrivna ordet är språk- och kulturbärande och litteraturen är en egen konstdisciplin. Viktigt är att ge utrymme för att aktivt arbeta med litteratur som ett pedagogiskt verktyg både för att stimulera till eget läsande och skrivande. Professionella författare och översättare måste få utrymme att utöva disciplinen i olika sammanhang.

Östersunds bibliotek byggdes 1958, ombyggdes 1982 och viss ombyggnad för entrén skedde 2006. Verksamheten är bred och varierad och biblioteket har i dag ett nätverk med oräkneliga samarbetspartners, en levande samhällsinstitution som är ett viktigt nav för Östersund och för Jämtland. Bibliotek erbjuder ett välkomnande rum för alla grupper av människor i alla åldrar. Genom att vara inträdesfria är det kanske vårt mest använda offentliga rum, ett vardagsrum borta från hemmet.

Östersunds bibliotek är i behov av renoveringar för att förbättra miljön. Både rena arbetsmiljöförändringar men också för att möta behoven i bibliotekens framtida roll. Bibliotek är den kulturinstitution som i och med de digitala medierna just nu står inför de snabbaste utvecklingskraven.

Behov finns för lokaler för uppläsningar i kombinationer med musik, utställningar, kulturstafetter, festivaler, performances osv.

6.6 Film, foto, media

Filmpool Jämtland en del av Läns-kulturen/ Regionförbundet Jämtland bedriver stödjande och pedagogisk verksamhet i hela länet enligt sitt uppdrag. De driver projekt och samverkar med många organisationer och föreningar. Filmpool Jämtland har sina permanenta lokaler vid OSD.

Kommersiella biografer finns i Östersund. Folkets bio Regina har sedan 1991 sina permanenta lokaler i Gamla Tingshusets källare, som digitaliserats med stöd från Östersunds kommun under 2012.

Inom disciplinerna finns många näringsidkare i regionen som arbetar både lokalt och nationellt. Många framgångsrika fotografer, grafiska formgivare, reklambyråer, illustratörer, produktutvecklare och designers. Flera producenter av video, marknadsförings- och informationsmaterial. Genreöverskridande producenter av till exempel appar, dator- och TV-spel. Ett flertal framgångsrika filmskapare och animatörer som gjort sig kända på de större arenorna, vilka producerar allt från kort- och långfilm, dokumentärer till TV-material.

Filmpool Jämtland bedriver mycket verksamhet tillsammans med ungdomar och deras ordinarie placeringen på OSD är inte optimal. Gymnasieskolans estetprogram och medieprogram får i och med utbyggnaden av gymnasiebyn adekvata lokaler för sina utbildningar. Behovet kvarstår av en uppvisningsarena, både scenisk och för digitala medier.

7 Kartläggning av kulturskapare och - kulturföreningars önskemål av lokaler

Alla de personer som utredaren träffat via möten, dialoger och intervjuer har bidragit med sin tid, kompetens och djuplodande insikter kring kulturlivet alla aspekter i regionen. De har gett insiktsfulla synpunkter kring de lokalbehov som de olika konstdisciplinerna har i Östersund och kommit med många goda idéer till lösningar.

Förutom de renodlade specificerade behoven av lokaler för kultur som redogjorts för ovan finns naturligtvis många önskingar, visioner och idéer kring ett kulturhus. Här har de önskingarna sammanställts.

7.1 Allmänt om ett kulturhus

Den allra tydligaste visionen kring ett framtida kulturhus är att det verkligen är centralt placerat. Att huset är offentligt finansierat med verksamhetsmedel för driften av huset. Att det blir en arena för konstnärliga och kreativa upplevelser, lärande och skapande, en mötesplats för kultur i alla former. Ett hus med en öppen attityd och ett starkt flöde av människor med bred verksamhet.

Flexibla, gränslösa, ändringsbara lokaler med många kombinationsmöjligheter med bra akustik och rymd önskas. Många ser biblioteket som viktigt för att skapa flödet av människor. I huset ser man konsert- och evenemangsalokaler med förstklassig akustik och danshall med rymd och adekvat dansgolv. Man ser också en konsthall med en bred verksamhet inom samtidskonsten. Ett kafé och restaurang, gärna med lokalproducerad ekologisk prägel, kommer högt på önskelistan hos de flesta.

Man efterfrågar lokaler för föreläsningar, uppläsningar, kursverksamhet, skrivarkurser, studiecirkel, språkkaféer, samtalsgrupper, sydsamiskt språkcentrum, läsesalong, schackhörna, en bara-vara-plats.

Kunnig personal i huset behövs, allt från konsthallsintendent/curator, receptionist, vaktmästare etc. Viktigt är det med bra teknisk utrustning. Att huset har bra tillgänglighet både för funktionshindrade och närhet till allmänna kommunikationer och parkering är viktigt. Att det också finns stor språklig tillgänglighet är viktigt för att göra det till en riktig mångkulturell träffpunkt.

Öppna kulturverksamheter med personal inom alla konstdiscipliner önskas med plats för experimentell verksamhet inom alla konstdiscipliner. Överkomliga flexibla hyror för kulturföreningar och kulturskapare. Flera vita och svarta rum för utställningar och pedagogisk verksamhet inom bild, form, hantverk, film och media.

Något som både kulturskapare och kulturkonsumenter efterfrågar är marknadsföringsytor för kulturen. Därför bör huset ha anslagstavlor, informationsdisk, Östersunds samlade biljettförsäljning och en webbaserad utbudskalender som är kopplat till kulturhuset och dess verksamhet.

Kulturhuset bör vara öppet varje dag med generösa öppettider. Huset bör ha gott om umgängesytor, öppna rum, många sittplatser, välkomnande entré. Man anser att huset inte ska vara föreningsdrivet och det enda näringsliv som i så fall ska in i ett kulturhus är en kulturshop.

Några få anser att huset bör ha produktionslokaler för kulturskapare som replokaler, ateljéer, arbetsplatser för författare och entreprenörer inom kultursektorn. I huset skulle också turistbyrå kunna finnas och spelhall.

7.2 Behöver inte finnas i ett kulturhus

Det stora flertalet av de tillfrågade anser inte att privata produktionslokaler för kulturskapare behöver finnas i huset, såsom replokaler, ateljéer, dansträningslokaler, lokaler för administration och i allmänt privata stängda rum.

Man anser att Östersund redan har lämpliga lokaler för konferenser samt lokaler för museer, kulturarvsarkiv, biografier, ungdomshus, gallerier och musikstudior så dessa behöver inte beredas plats för i ett eventuellt kulturhus. Teater är också ett hus som redan finns i Östersund.

Några anser att det inte är nödvändigt att bygga helt nytt utan i stället ta tillvara de lokaler som finns och se över möjligheterna att bygga om och ut.

8.0 Medborgardialog

Som en del i kartläggningen har medborgarna haft möjlighet att svara på en webbaserad enkät. Enkäten har legat ute på Östersunds kommuns hemsida under tiden 18 september till den 31 oktober. Under perioden har 220 medborgare svarat på enkäten. Av dessa var 50,5% män och 49,5% kvinnor. Cirka 18% av de svarade var mellan 16-25, cirka 18% var mellan 26-35 år. Den största gruppen svarande var mellan 36-45, de utgjorde knappt 30% av de svarade. Gruppen över 45 år utgjorde ungefär 35% av de svarade.

Merparten av de svarande var från Östersunds, Frösön, Odensala och Torvalla. Andra orter i Östersunds kommun var Brunflo, Digernäs, Häggenås och Lit. Förutom kommunen så svarade ett antal människor på enkäten boende i Bonäshamn, Aspåsbole, Göteborg, Helsingborg, Hegled, Kaxås, Kramfors, Krokomb, Kännåsen, Ljungskile, Malmberget, Mattmar, Månsåsen, Mörsil, Nyvik, Nälden, Orrviken, Oviken, Räcksjön, Rödön, Skute, Slandrom, Sollentuna, Stockholm, Storhögen, Undersåker, Uppsala, Åre och Ås.

Många av de svarande är flitiga brukare av kulturresurser redan idag. Över 70% av de svarande brukar idag bibliotek, teater, olika former av konsertlokaler och biograf. Mellan 40-50% av de svarande besöker konsthall och utställningslokaler. Mellan 20-30% av de svarande nyttjar själv repetitionslokaler i föreningsform, danslokaler, hantverkslokaler och inspelningsstudior.

På frågan vad ett kulturhus ska innehålla för att den svarande ska besöka kulturhuset så svarade över 90% att huset måste innehålla ett kafé eller restaurang. Cirka 70-80% av de svarande önskar att huset ska innehålla en konsthall, teater och en konsertlokal. Cirka 60% av de svarande önskar att huset ska innehålla ett bibliotek. Utöver detta önskar en mindre del av de svarande kulturskolelokaler, repetitionslokaler för föreningar, ungdomsgård, biosalonger, danslokaler, öppna verkstäder, föreningslokaler, media/filmlokaler, inspelningsstudior, konferenslokaler, barnverksamheter samt butik med konstinriktning.

De allra flesta svarande anser att ett kulturhus ska ligga centralt med stor möjlighet till spontanbesök och goda kommunikationer. Andra har föreslagit Badhusparken, Storsjöstrand, Campus och Stadsdel Norr. Några anser att man kan bygga om Storsjöteatern, Österängsskolan eller Östersund bibliotek till ett större hus med fler lokaler för kultur.

I enkäten fanns en öppen fråga där svarande hade möjlighet att lämna egna synpunkter. Här har många fantasifulla förslag lämnats om utformning och innehåll i ett framtida kulturhus. De som svarat på enkäten har fokuserat på att ett kulturhus verkligen behövs för att kulturkonsumenterna ska kunna ta del av det kulturliv som finns i ändamålsenliga lokaler. Det viktigaste med ett kulturhus är att det ska vara öppet för alla och erbjuda bra flexibla lokaler för de olika konstdisciplinerna.

9 Sammanfattning

Kartläggningen visar att det finns behov av lokaler för kulturyttringar som inte kan tillgodoses i Östersund idag. Kartläggningen och utredningen pekar också på att det bör finnas goda möjligheter till ökad samverkan inom kulturen genom att geografiskt samla några institutioner, föreningar och verksamheter på en ny plats – i någon form av kulturhus. En samlad lokallösning innebär att man samlar kreativitet. Klokt vore det också att låta kommunens verksamheter vara sammanboende för att vara kostnadseffektiva och effektivisera samordningen.

Valet av verksamheter som tillsammans kan bilda ett kulturhus bör utredas så att man tillsammans bildar en mångfald av kompetenser som kompletterar varandra så att bredd och kvalitet kan erbjudas medborgarna och besökarna men som också skapar en plats för kreatörer att mötas och utvecklas.

En förutsättning för att nå nya grupper av medborgare och för att klara ett öppethållande av ett hus som är attraktivt för många grupper av användare är att det finns en mångfald av samverkanspartners som kan vara med och utveckla verksamheten. Det bör vara verksamheter som bidrar till att skapa ett mångfacetterat och välbesökt hus. Samnyttjande av grupprum, utställnings- och programlokaler, personalrum, tekniska resurser, marknadsföring och kompetens är grundförutsättningar för att få en rik verksamhet att fungera. Att skapa en smältdegel för olika former av samarbeten, ett hus där många former av kultur är representerade för att skapa nya former. En riktig mötesplats med ett rikt flöde av människor och företeelser.

9.1 Östersund saknar lokal med adekvat golv för dans

Det har till exempel under många år försvårat och fortsätter försvåra det professionella samarbetet inom Norrlands Musik- och Dansteater att Norrdans produktioner sällan kan gästa Jämtland och inte ens i centralorten Östersund. Ett golv som är adekvat för dansrepetitioner och -föreställningar existerar inte i Östersund. Det är också viktigt att konstformen har adekvata förutsättningar inte bara för uppvisning, shower och föreställningar utan också en danssal för repetitioner som är möjlig att korttidshyra av arrangörer, pedagoger, entreprenörer och föreningar. Rummet måste också ha en viss volym för att ge akustiska förutsättningar för den musik man använder för disciplinen.

De i staden aktiva och framgångsrika dansentreprenörerna har inom sina respektive företag löst sina behov av repetitionslokaler, men frågan om lokal för uppvisning och föreställning kvarstår även för dem.

Storsjöteaterns scen är storleksmässigt 8x11 meter och det är i danssammanhang i minsta laget för större produktioner, en ny scenyta för disciplinen bör vara minst 10x14 meter.

Golvets kvalitet är mycket viktig för disciplinen. Publikkapaciteten bör vara i storleksordningen 500 personer. Scenytan kan med fördel, när de gäller storlek och materialval, delas med en disciplin som akustisk musik med det undantaget att man i så fall måste göra avkall på golvets scenteknik för orkester.

9.2 Östersund saknar konsertlokal med adekvat akustik för musik

Musiklivet i Östersund är starkt, framgångsrikt och genrebrett. Mängder av konserter presenteras varje år i alla möjliga lokaler beroende på genre, mängden artister och förväntad publik tillströmning. Upplevelsen av den akustiska musiken uteblir dessvärre många gånger eftersom Östersund inte kan erbjuda en lokal med en bra naturlig akustik. Idag kan man tycka att den elektroniska forskningen borde ha kommit så långt att den skulle kunna erbjuda tekniska lösningar för att kompensera en lokals akustiska brister. Dessvärre är inte tekniken framme ännu och en naturlig akustik är alltid att eftersträva för att erbjuda en optimal upplevelse för publiken. Det är också en arbetsmiljöfråga för musiker och utövare.

Publikkapaciteten för disciplinen bör i en ny konsertlokal ligga på mellan 500-800 personer. Jämförelsevis rymmer man i Kulturens hus i Luleå ca 1000 personer i den stora konsertsalen med 600-750 platser på parkett och resterande platser på balkong eller sidobalkong. I Bollnäs rymmer konsertsalen 582 personer där balkongen bär 200 av dessa, vilket ger en flexibel publikyta. Några av de referenspersoner som utredningen mött anser att det behövs lokaler med publikkapacitet upp mot 3000 personer i Östersund.

Scenytan kan med fördel, när de gäller storlek och materialval, delas med en disciplin som dans med det undantaget att man i så fall måste göra avkall på golvet scenteknik för orkester.

9.3 Östersund saknar konsthall för samtidskonst

Östersund är en gallerität stad. Det visar på att marknaden och efterfrågan är stabil inom bild och form området. Projektet Färgfabriken Norr erbjöd under en begränsad tid möjligheterna att visa samtidskonst i lämplig lokal.

Behovet av en konsthall för samtidskonst finns. En konsthall bör vara minst i storleksordningen 500-1000 kvm med flexibla rumsindelningmöjligheter. Här bör en tydlig verksamhetsidé och inriktning tas fram innan rumsstorlek och form fastställs. Jämförelsevis är konsthallen i Kulturens hus i Luleå 500 kvm och Färgfabriken Norrs utställningshall, nuvarande Exercishallen Norr är på ungefär 730 kvm. I anslutning till en konsthall behövs sidoytor som verkstäder och pedagogiska lokaler etc.

9.4 Lokalproblem för kommunens egna kulturella verksamheter

Östersunds kommuns två större kultursatsningar är bibliotek och kulturskola. Båda verksamheterna sliter med sina lokalers tillkortakommande. Bekymmer som borde åtgärdas för att kommunens medborgare och dess anställda kulturpersonal ska ha fungerande lokaler för sina respektive verksamheter.

Östersund kommuns kulturskolas dramaundervisning saknar helt adekvata lokaler. Undervisningen har bedrivits i för discipliner inte anpassade lokaler och detta är ett problem som måste lösas för att uppfylla uppdraget. Kulturskolans förändrade uppdrag från renodlad musikskola till kulturskola gör att de nuvarande lokalerna inte längre är adekvata för de behov som finns. Behovet av större lokaler för gruppverksamhet är mest tydlig.

Det är viktigt att kunna erbjuda medborgarna goda lokaler för alla konstdiscipliner för att upplevelser av kultur ska bli optimal. Att själv också få stå på en riktig scen med sina upp-

sättningar när man är ung är viktigt för att förstå vidden av konstformerna och pedagogiskt för att forma nya generationer av kulturskapare och kulturkonsumenter.

Att erbjuda lokaler med goda arbetsförutsättningar för en stor grupp yrkesarbetare kulturskapare inom en växande bransch är naturligtvis klokt, något som en expanderande region tar för självklart.

10 Förslag till fortsatt handläggning av frågan om kulturens behov av lokaler

Efter denna kartläggning är det tydligt att det är viktigt att fortsätta utreda frågan om kulturens behov av lokaler. Det görs lämpligen i ett samlat grepp i ett framtida kulturhus i Östersund. Att utröna vilka verksamheter och konstdiscipliner som ska prioriteras i ett framtida kulturhus är en grannliga uppgift och kräver omtanke och tydlig strategi. Strategi i hur kulturen ska få vara en medverkande kraft i samhällsbygge och på allvar respekteras som en viktig tillväxtfaktor.

En av de viktigaste aspekterna i arbetet med framtida lokaler för kultur är att utverka beslutsunderlag för verksamhetsmedel för driften, något som alla de personer som bidragit till denna kartläggning påpekar. Att bygga ett hus som inte kan fyllas med flödande kulturell verksamhet är bortkastade pengar. Ett monument till ingens gagn.

Att fortsätta utreda möjligheter till ett centralt placerat kulturhus i Östersund är viktigt. Där man ser över möjligheten att med på- och ombyggnation av befintliga kulturbyggnader utvärderar om det kan vara möjliga alternativ till en central placering. Alternativ som dessutom tillvaratar kommunens tidigare investeringar och kan rymma någon eller flera av kommunens kulturverksamheter.

Kartläggningen visar att det finns behov av dels konsumtionslokaler för akustisk musik, dans och konstutställningar och dels att det finns behov av underhåll och renoveringar i befintliga kulturlokaler.

Projektdirekt bör tas fram för att genomföra en förstudie i fråga om ett samlat kulturhus i Östersund. Projektdirektivet bör innehålla frågor som rör:

- Innehåll. Vad ska kulturhuset inrymma?

Kartläggningen har visat att det dels finns behov av en scen för akustisk musik och dels en scen med golv för dans. Scenen för akustisk musik och dans kan med fördel, när de gäller storlek och materialval, delas mellan disciplinerna. Den stora kompromissen som måste göras i detta läge är avkall på golvets scenteknik för orkester. I anslutning till scenen bör det finnas repetitionslokaler. Utgångspunkten bör vara ett rum med 500-800 sittande i publik. Kartläggningen visar också på ett behov av en konsthall för samtidskonst med minsta omfattningen 500-1000 kvm plus biutor. Här bör en tydlig verksamhetsidé och inriktning tas fram innan rumsstorlek och form fastställs. Vad behöver ett kulturhus i övrigt innehålla för att skapa flöden och aktiviteter över hela året? Här finns också behov av att föra dialog med bland annat Läns-kulturen om deras behov av lokaler.

- Lokalisering. Var ska ett kulturhus placeras?

I den kartläggning som har genomförts säger de flesta att ett kulturhus förutsatt ha ett centralt läge. Det bör beaktas i en kommande utredning.

- Finansiering?

Ett ställningstagande måste tas kring ansvaret för verksamheten i anläggningen. Nya verksamheter innebär i sig ökade kostnader. Finansieringen av anläggningen och verksamheten måste tydliggöras i ett fortsatt arbete.

- Underhåll och utveckling av befintliga kulturanläggningar?

I kartläggningen har det tydliggjorts att det finns behov av underhåll och utveckling av befintliga kulturanläggningar som kommunen förfogar över. Bedömningen som görs är att flera av de befintliga kulturanläggningarna kan komma att beröras i diskussionen kring ett framtida kulturhus. Några av verksamheterna kan komma föreslås att ingå i ett kulturhus. Behov av underhåll och utveckling i befintliga anläggningar ska ingå som ett underlag ifall det uppstår ett behov av att prioritera vilka verksamheterna som ska ingå i ett kulturhus.

11 Referenser

- Agdler, Theres K (2011) Förstudie ” Litterära hållplatser i Mittnorden” Jämtlands läns landsting
- Antoni, Rudolf (2011) ”Kulturen och staden” Fastighetsägarna Göteborg
- Armbrecht och Andersson (2008) ”Varas värde varar, en studie om värdet av Vara konserthus” Handelshögskolan Göteborgs universitet
- Bandhold och Wallner (2008) ”Omvärldsanalys 2017, en omvärldsanalys med de mest centrala omvärldsfaktorerna för Östersund kommun” Kairos future, Stockholm
- Cederth Wahlström, Malin (2010) ”Handlingsplan – tillväxtprogram för Östersund kommun 2009-2012” Östersunds kommun
- Cederth Wahlström, Malin (2011) Uppföljning handlingsplan – Tillväxtprogram för Östersunds kommun 2009-2012” Östersund kommun
- Cederth Wahlström, Malin (2012) ”Nuläge - Kreativa och kulturella näringar i Östersunds kommun”, PM
- Elam, Ingrid (2012) ”Konstnären och kulturnäringarna” Konstnärsnämnden
- Florida, Richard (2002) ”The rise of the creative class: and how it´s transforming work, leisure, community and everyday life” Basic Books, New York
- Florida, Richard (2005) ”Cities and the creative class” Routledge, New York
- Gustafsson och Törnqvist (2011) ”Frilansarens Värld, konsten att leva på sin konst” Göteborg artist center
- Jonsson, Mikael (2009) ”Slutrapport förstudie Kulturdriven företagsutveckling” Östersund kommun
- ”Kultur för framtiden 2012-2015” Skellefteå kommun
- Kulturpolitiskt program (2011) ”Bibliotekens bidrag idag”, Umeå kommun
- Kulturrådets skriftserie (2008:4) ”Kultur en del av ett hälsosamt liv”
- Kulturutredningen SOU:2009:16
- Laurell Stenlund, Kristina (2010) ”Effekter av byggandet av kulturens hus i Luleå, kulturens materia – en analys av kulturhusets värdeskapande” Luleå tekniska universitet
- Lindeborg och Lindkvist (2010) ” Kulturens kraft för regional utveckling”, Bromma
- Lindkvist och Månsson (2008) ”Cultural planning – om att se på en plats med nya glasögon”, KulturSverige 2009, Swecult

Lundström, Catarina (2009) ”Kultur kan göra skillnad”, Glesbygdsverket

Länskulturen Jämtlands län (2008) ”Kulturcampus - en arena för regional utveckling och attraktionskraft”

Nielsén och Benson (2011) ”Nytt konserthus, en ekonomisk analys av Malmö symfoniorkester” Kulturförvaltningen Malmö stad

Nilsson Lisa i samarbete med Kulturkollektivet och Sven Ringvall (2011) ”Behovsinventering inom kulturlivet i Östersunds kommun 2011”, Fältjägarnas Fastigheter AB Östersund

Rapport (2012) ”Kartläggning av möjliga processer i ett framtida Kulturväven” Umeå kommun

”Regional kulturplan för Jämtlands län 2012-2014”

SKL (2011) ”Anläggningar för kultur, idrott och fritid 2010”, Sveriges kommuner och landsting

Statens kulturråd (2011) ”Statliga kulturinsatser regionalt, kulturen i siffror 2011:1” Statens kulturråd

Svensson, Per (2008) ”Konstnärerna i kulturpolitiken, en utredning om konstnärer, kulturpolitik och arbetsmarknad”, Konstnärsnämnden

Svensk scenkonst (2010) ”Kulturens värden och effekter”

Theorell, Töres (2008) ”På vilket sätt påverkar kulturaktiviteter hälsan?”, Karolinska institutets University Press AB, Stockholm

Törnqvist, Annika (2007) ”InQbator, ett mentorprogram för entreprenörer inom kultur- och mediesektorn med jämställdhet i fokus” Göteborg artist center

”Västernorrlands kulturplan 2012-2014”

(2005) ”Plan för kultur, inriktningsmål och strategier” Östersunds kommun

(2008) ”Det Osynliga – Teaterförbundets guide till kulturpolitiken” Il fuoco och Teaterförbundet

(2008) ”Parlören, en ordbok för icke mätbara värden” Vulkan

(2008) ”Skuggutredningen” Vulkan

(2012) ”Budget 2012, flerårsplan 2012-2014” Östersunds kommun

Östersunds kommun (2009) ”Tillväxtprogram 2009-2013”

Förutom dessa också hemsidor till berörda kommuner och deras kulturhus, kulturrådet, konstnärsnämnden, SOM-institutet, Göteborg artist center osv.

Bilaga 1

Kartläggning lokaler Östersunds kommun

Under 2011 gjorde kultur- och fritidsnämndens kansli på uppdrag av kultur- och fritidsnämnden en inventering av lokaler som kan korttidshyras av föreningar för intern verksamhet samt arrangemang. Bakgrunden till inventeringen var att kulturföreningarna i Östersund vid det årligt återkommande Kulturforum pekat på att det finns ett behov av ökad kunskap kring vilka lokaler som finns i Östersunds kommun, både offentliga och privata, och som kan nyttjas av föreningarna för bland annat publik verksamhet.

Inventeringen med presentation av varje uthyrningsbar lokal finns idag sökbara på Östersunds kommuns hemsida. Databasen innehåller cirka 170 tillgängliga lokaler att hyra som rymmer allt från 6 upp till 3000 personer. Vissa ägare till lokaler har också avböjt att finnas med i detta register.

Lokalerna är i mycket varierande skick och utrustningsnivån skiljer sig väsentligt åt. Spridningen av lokalerna över hela kommunen är god. De av de 170 lokalerna som är möjliga, både publikmässigt och för produktionsapparater, för nutida scenkonst finns uteslutande i centralorten. Många av de inventerade lokaler är till exempel äldre föreningshus och bygdegårdar som drivs av föreningar baserade på ideella krafter.

Nedan redovisas de lokaler som ingår i inventeringen samt hur stor publik som lokalen tillåter. På kommunens hemsida finns även uppgifter kring hur lokalen är utrustad, tillgänglighet, elförsörjning samt kontaktuppgifter till uthyraren.

Frösön

Arnljotlägden	500 personer
Bageriet, Sensus	60 personer
Cirkus Kul och Bus	60 personer
EFS Frösövallen	60 -150 personer
Frösö hembygdsgård	65 personer
Frösö kyrka	300 personer
Frösö Park	10 - 3000 personer
Frösö sockenstuga	150 personer
Frösö sportstuga	85 personer
Frösötornet	30 personer
Hornsbergskyrkan	150 personer
Härke konstcentrum	40 personer
Sommarhagen	60 personer
Stocke Titt	80 personer
Söderläge	60 personer
Restaurang Sundet	220 personer
Åre Östersund Airport	40 personer
Östersund Frösö golfklubb	60 personer

Centrala Östersund

ABF Östersund	149 personer
Badhusparken	500 personer

Bio Regina	54 personer
Camp Södergren, ÖSK-Stugan	60 personer
EFS kyrkan	200 personer
Exercishus Norr	300 personer
Frälsningsarmén	250 personer
Församlingsgården Stora kyrkan	182 personer
Gaaltje, sydsamiskt kulturcentrum	30 personer
Gallerier	se resp hemsida
Gamla kyrkan	200 personer
Gamla riksbankshuset	30 personer
Hölje bygdegård	20 personer
Hoppets kapell	125 personer
Hotell med konferensanläggningar	se resp hemsida
IOGT-NTO Pelarsalen	75 personer
IOGT-NTO Odensala	70 personer
IOGT-NTO Spikbodarna	30 personer
Jamtli, Jämtlands läns museum	500 personer
Korpenboet	30 personer
Lugnviks kyrka	185 personer
Länsbibliotekets hörsal	90 personer
Länskulturens svarta lådor	100 personer
Marielundskyrkan	120 personer
Medborgarskolan	20 personer
Metodistkyrkan	150 personer
Mitthögskolan Campus	100 - 300 personer
Motorstadion	70 personer
Mr Husman	230 personer
NBV	26 personer
Odensala kyrka	82 personer
Odenslundskyrkan	150 personer
Sekretariatet skidstadion	70 personer
Semsåparken	200 personer
Solberg	50 personer
Stora kyrkan	877 personer
Storsjökyrkan	149 personer
Storsjöteatern, stora salongen	428 personer
Storsjöteatern, fredssalen	150 personer
Storsjöteatern, studioscenen	150 personer
Storsjöteatern, thoméesalen	70 personer
Studiefrämjandet	15 personer
Temperance	140 personer
Tiljan	100 personer
Tingshuset	100 personer
Torvalla kyrka, Heliga ljuset	180 personer
Trons kapell	30 personer
Vuxenskolan	20 personer
Ängsmokyrkan	240 personer
Östersunds teaterverkstad	100 personer
Östersunds orienteringsklubbs stuga	30 personer

Södra kommundelen

Bjärme bystuga	100 personer
Bleka hembygdegård	60 personer
Brunflo församlingsgård	180 personer
Brunflo hembygdegård	70 personer
Brunflo kyrka	500 personer
Båthuskrogen	12 personer
Bällsta Rasten bygdegård	50 personer
EFS missionhus Gärde	80 personer
Fursteligård, Sneda glaset	120 personer
Furubacken, Loke föreningshus	150 personer
Furuparken	250 personer
Guldsmedsbackens bygdegård,	80 personer
Hembygdegården Löfsåsen	100 personer
IOGT-NTO Brunflo, ordenhuset	200 personer
Jämmtina	60 personer
Lockne kyrka	300 personer
Lockne sockenstuga	90 personer
Lunne bygdegård	120 personer
Lyransgården	300 personer
Mariagården	150 personer
Marieby bygdegård	150 personer
Marieby kyrka	200 personer
Marieby hembygdegård	35 personer
Missionskyrkan Brunflo	100 personer
Näs kyrka	190 personer
Näs församlingshem	80 personer
Sinnbergs bystuga	90 personer
Singsjöns byastuga	60 personer
Slandroms bygdegård	130 personer
Svedje bystuga	70 personer
Tandsbyns bygdegård	150 personer
Teknikland, Kronan	80 personer
Torvalla bystuga	80 personer
Vitgården	250 personer
Vuxenskolan Brunflo	30 personer
Vålbackens bygdegård	75 personer
Ångstagården	16 personer

Östra kommundelen

EFS bönehus Högarna	200 personer
Furustrand, Lillsjöhögen	150 personer
Högarnas bygdegård	75 personer
Högarnas byägda skola	20 personer
Nybygården	100 personer
Storhögens bygdegård	136 personer
Sör-Greningens bystuga	60 personer

Norra kommundelen

Bringåsen, Kyrkås bygdegård	150 personer
Böle bygdegård, Pallergården	100 personer
Fjäls byhus	60 personer
Gamla kommunhuset Lit	40 personer
Gamla skolan i Österåsen	80 personer
Handogs föreningshus	90 personer
Husåsgården	80 personer
Hårkvallen	400 personer
Häggenås föreningshus	150 personer
Häggenås församlingshem	80 personer
Häggenås kyrka	200 personer
Hölje bygdegård	50 personer
Kläppe bystuga	60 personer
Klösta skola	140 personer
Kyrkås sockenstuga	80 personer
Kyrkås gamla kyrka	56 personer
Kyrkås hembygdsgård	30 personer
Kyrkås kyrka	150 personer
Lits hembygdsgård	80 personer
Lits kyrka	400 personer
Lits kyrksal	100 personer
Lits sockenstuga	80 personer
Missionskyrkan Lit	100 personer
Munkflohögens bygdegård	100 personer
Nordanborg, Norderåsen	200 personer
Norderåsens hembygdsgård	40 personer
Nästeåns såg och kvarn, Österåsen	60 personer
Ringsta föreningshus	130 personer
Servering, Häggenås sporthall	60 personer
Storbränna bygdegård	50 personer
Tigervallens klubbhus	30 personer
Tistegården	200 personer
Vuxenskolan Lit	60 personer
Österåsens dansbana	80 personer

Västra kommundelen

Brunkulla gård	20 personer
Hallgården, Orrviken	12 personer
Hara allaktivitetshus	60 personer
Hara föreningshus, Jättenborg	150 personer
Hara gård	20 personer
Hara missionshus	100 personer
Hara ångbåtsbrygga	20 personer
Kooperativet Sunnebacken	20 personer
Midgården, Norderön	100 personer
Moose Garden	60 personer
Målängs bygdegård	100 personer
Norderö kyrka	100 personer
Norderö sockenstuga	20 personer
Norderöns hembygdsgård	40 personer

Orrvikens bygdegård	100 personer
Sandviken, dansbana och camping	250 personer
Sunne kyrka	250 personer
Sunne sockenstuga	160 personer
Wilhemsberg, Arken	200 personer
Wilhelmsberg, Villan	70 personer
Östersunds scoutkår, NSF scoutstuga	20 personer
Österhus vänner	50 personer

Bilaga 2

Referenspersoner (intervjuer, möten, dialog)

Theres K Agdler, författare, Norrländska litteratursällskapet
Malin Matilda Allberg, konstnär, KRO/KIF
Malin Almén, animatör, Tant-i-loop,
Anniki Andersson, konstnär, Härke ateljéförening, Östersunds kollektiva grafikverkstad
Jörgen Andersson, slagverkspedagog, Östersunds kommunala kulturskola
Eva Asplund, chef, Filmpool
Sofie Bergman, kommunledningsförvaltningen, Östersunds kommuns ungdomsråd
Jerker Bexelius, verksamhetschef, Gaaltije sydsamiskt kulturcentrum
Märit Blixth, Congresso AB
Andrea Bodin, Tankebolaget

Ewa Carlsson, konstnär, Östersunds kollektiva grafikverkstad
Lars Carlsson, kommunfullmäktigerepresentant i Östersunds kommuns ungdomsråd
Christina Cochrane Eketorp, musikpedagog, Jämtlands gymnasiums estetprogram
Björn Dahlström, keramiker, Drejeriet
Stefan Ek, filmkonsulent, Filmpool
Edvin Ek, ledamot, Östersunds kommuns ungdomsråd
Peter Lucas Ericsson, författare
Filippa Eriksson, vice ordförande, Östersunds kommuns ungdomsråd
Jimmy Eriksson, kultursamordnare, Länskulturen, kommunfullmäktigerepresentant i Östersunds kommuns ungdomsråd
Maj Eriksson, tf chef, Östersunds biblioteket

Anna Erlandsson, konstnär, Tant-i-loop
Patricia Erlandsson, Ordförande Tingshusets styrelse
Maria Flink, pedagog drama och kreativt skrivande, Östersunds kommunala kulturskola
Katarina Frank, konstnär, Kultur för tjejer
Sebastian Guldbrandsen, ledamot, Östersunds kommuns ungdomsråd
Ilona Gustavsson, biträdande rektor, Östersunds kommunala kulturskola
Jonathan Hagnestad, ledamot, Östersunds kommuns ungdomsråd
Jonas Hagström, Jämtlands musikskola
Stefan Hallgren, projektledare, Happy Minds Studios
Rickard Hallström, cityledare

Tina Happe, Congresso AB
Björn Höglund, musiker, Startskott
Christer B. Jarlås, Popgeniet
Patrik Jemteborn, Biathlon Event
Catrine Johansson, konstnär, Härke ateljéförening, Östersunds kollektiva grafikverkstad
Jan Johansson, koordinatör, Norrlands musik- och dansteater
Martin T Johansson, regissör
Marina Jonsson, konstnär
Rut Jonsson, personalstrateg, Länskulturen
Ulrika Karlsson, modern dansare, danspedagog
Wendela Karlsson, Wendelas danstudio

Martin Kjellerstedt, musiker, Startskott

Connie Kjäll, rektor, Östersunds kommunala kulturskola
Gustav Kling, scenkonstchef, Estrad Norr
Charina Knutson, biträdande läns museichef, Stiftelsen Jamtli
Anna Kråik, språkambassadör, Östersunds kommun
Karin Kvam, konstkonsulent, Länskulturen
Odd Larsson, konstnär, Härke ateljéförening, Östersunds kollektiva grafikverkstad
Kjell Lundberg, Syre reklambyrå, Destinationsbolaget
Anna Magnusson, kommunfullmäktigerepresentant i Östersunds kommuns ungdomsråd
Moa Marken, ledamot, Östersunds kommuns ungdomsråd

Jakob Mattsson, ledamot, Östersunds kommuns ungdomsråd
Linnea Myhr, ledamot, Östersunds kommuns ungdomsråd
Arne Nilsson, Länskulturen
Birgitta Nilsson, projektledare Drivkraft, Länskulturen
Åsa Nilsson, scenograf
Annica Nordin, konstnär, grafisk formgivare
Joel Nordkvist, ledamot, Östersunds kommuns ungdomsråd
Susanne Norrman, flygplatschef, Destinationsbolaget
Jukka Nyström, konstnär, KRO/KIF
Karolina Nätterlund, verksamhetsledare, Designcentrum Länskulturen

Ulla Näsman, kulturchef, Sundsvalls kommun
Ann-Kristin Olsén, ekonom, Länskulturen
Anna Olsson, projektassistent Drivkraft, Länskulturen
Camilla Olsson, chef, Turistbyrå
Carina Ottefalk, Östersunds kommuns näringslivskontor
Magnus Ottelid, författare, Norrländska litteratursällskapet
Annika Persson, konstnär, Drejeriet
Lasse Pettersson, mediepedagog, Jämtlands gymnasiums mediaprogram
Ingrid Printz, länskulturchef, Regionförbundet Jämtlands län
Lisa Engman Roos, Östersunds teaterförening

Niklas Rhodin, ordförande, Östersunds kommuns ungdomsråd
Nisse Sandqvist, kommunfullmäktigerepresentant i Östersunds kommuns ungdomsråd
Lennart Samor, bildpedagog, Jämtlands gymnasiums estetprogram
Lars Sillrén, VD, Storsjöyan
Kristen Snyder, musiker
Kerstin Staake, keramiker, Drejeriet
Maria Stiberg, rektor, Jämtlands gymnasiums estetprogram
Maria Sjöstedt Björs, musikpedagog, Jämtlands gymnasiums estetprogram
Elias Strömgren, kassör, Östersunds kommuns ungdomsråd
Elisabeth Ståhl, bibliotekarie, Östersunds biblioteket

Anders Sunesson, illustratör, Tant-i-loop
Maria Sundberg, regional Riksteaterkonsulent
Torben Sundqvist, verksamhetsledare, Östersund teaterverkstad
Linda Svedberg, keramiker, Drejeriet
Waldemar Swiergiel, musiker, brasspedagog, Östersunds kommunala kulturskola
Karin Tjärnhage, pianopedagog, Östersunds kommunala kulturskola
Elin Forestad, Film pool
Anton Waara, kommunfullmäktigerepresentant i Östersunds kommuns ungdomsråd

Hussein Walai, Hiphoplabbet
Stephanie Wendt, musiker och pianopedagog, Birka folkhögskola

Bengt Werin, Östersunds kommuns ungdomsråd
Anders Wikström, VD OSD
Sol Wikström, produktionschef, Happy Minds Studios
Kristina Wrang, konstnär, Östersunds kollektiva grafikverkstad, KRO/KIF
Henrik Zipsane, länsantikvarie, Stiftelsen Jamtli
Katarina Åhlén, musiker, Startskott
Gunhild Åkerblom, konstnär, Drejeriet

Samverkan Kultur Östersunds kommun 2011/2012

Torben Sundqvist, Östersunds teaterverkstad
Lena Byström, Östersunds orkesterförening
Britta Hamrén, Östersunds symphonic band/Hemvärnets musikkår
Linda Åkergren, Teaterföreningen Arnljots spelen
Åsa Maria Hedberg, Östersunds kollektiva grafikverkstad

Studiebesök

Lotta Romfors, marknadschef, Programbolaget Jönköping
Anna Holm, marknadsförare, Kulturhuset Spira Jönköping
Magnus Lind, planeringschef, Kulturhuset Spira Jönköping
Erik Thomas, fastighetschef, Jönköpings läns landsting
Anders Rosengren, tf kulturhuschef, Bollnäs
Peter Östlund, verksamhetschef, Cozmoz Borlänge
Esa Ahonen, verksamhetsansvarig, Rockhuset Borlänge
Elisabeth Lööf, verksamhetschef, Culturen Västerås
Caroline Smitmanis Smids, kulturchef, Mora kommun
Anna Jirstrand Sandlund, programchef, Kulturens hus Luleå

Deltagande föreningar och arrangörsföreningar Kulturforum 2011

Sven Adolfsson, Östersunds folkdansgille
Lars Arvidsson, Humanistiska föreningen i Östersund.
Annika Bergström, Studieförbundet vuxenskolan
Erja Birath, Mediaverkstan Tingshuset
Harry Byberg, Föreningen Norden östersundsavdelningen
Kia Carlsson, Kultur och fritidsnämnden
Olle Edlund, Östersunds folkdansgille
Christina Cochrane Eketorp, Jämtlands gymnasium
Anna Engman, Östersund symphonic band/Hemvärnets musikkår
Bendigt Eriksson, Kultur och fritidsnämnden

Jimmy Eriksson, Länskulturen
Göran Falkerby, Föreningen gamla Östersund
Ewa Carlsson, Östersunds kollektiva grafikverkstad
Ingvar Gustafsson, Föreningen gamla Östersund
Calise Göransson, Jazz i Jemtland
Börje Hall, Kören Mozaik

Anki Hallqvist, Östersunds kollektiva grafikverkstad
Britta Hamrén, Östersund symphonic band/Hemvärnets musikkår
Åsa Maria Hedberg, KRO/KIF Jämtland Härjedalen
Marina Jonsson, konstnär

Camilla Karlsson, Tangojamt
Ida K M Karlsson, Studieförbundet vuxenskolan
Connie Kjäll, Östersunds kulturskola
Svenne Klingermåhr, fritidsutvecklare Östersunds kommun
Tobias Lundberg, Kultur- och fritidskansliet
Åke Mortaigne, Jazz i Jemtland
Cari Morén, Kultur och fritidsnämnden
Lisa Nilsson, Föreningen Stenbrottet/Nattugglan
Liz Nässén, Klubb SAM
Johan Palm, Kanslichef Kultur- och fritidskansliet

Evangelia Petridou, Miun
Jonas Rask Samuelsson, Kultur och fritidsnämnden
Erik Rääf, Föreningen Jazz i Jemtland
Maj-Britt Saltin, Kultur och fritidsnämnden
Maud Stålhandske, Mediaverkstan Tingshuset
Torben Sundqvist, Östersunds teaterverkstad
Anders Suneson, Östersunds kollektiva grafikverkstad
Waldemar Swiergiel, Östersunds kulturskola
Helene Swenne, Östersunds bibliotek
Kristina Wrang, Östersunds kollektiva grafikverkstad
Linda Åkergren, Teaterföreningen Arnljots spelen

Deltagande föreningar Kulturforum 2012

Helén Ahlström, Tangojamt
Mikael Andersson, JFA, Jämtlands fältartilleri
Johan Arveli, Sensus
Lars Arvidsson, Svenska Humanistiska Förbundet
Annika Bergström, Studieförbundet Vuxenskolan
Erija Birath, Mediaverkstan Tingshuset
Mats Borgström, ABF J/H
Kia Carlsson, Kultur- och fritidsnämnden
Christina Cochrane Eketorp, Jämtlands gymnasium
Anna Engman, Östersund symphonic band/Hemvärnets musikkår

Agneta Eriksson, Östersunds Bluesförening
Anna Eriksson, Kultur- och fritidsnämnden
Anders Eriksson, Kulturkollektivet Urban Folkdans
Bendigt Eriksson, Kultur- och fritidsnämnden
Jimmy Eriksson, Regionförbundet Jämtlands län
Danuta Finke, Kultur- och fritidsnämnden
Tomas Frank, Kultur- och fritidsnämnden
Jens Ganman, Storsjöyan
Solveig Gyllenhammar, SV Jämtland/Härjedalen
Ove Hemmendorff, Kören Mozaik

Gunnar Hjelm, Kultur- och fritidsnämnden
Cathrine Johansson, Kultur- och fritidsnämndens kansli
Liselotte Johansson, Kultur- och fritidsnämndens kansli
Inga-Lill Kjesbo, Jämtbälgen
Connie Kjäll, Östersunds kulturskola
Kristina Kumlin, Östersunds folkdansgille
Catarina Lundström, Folkets Bio Regina och Jämtlands läns konstförening
Magnus Marcks, musiker
Cari Morén, Kultur- och fritidsnämnden
Audfrid Lein-Nilsson, Östersunds folkdansgille

Johan Palm, Kultur- och fritidsnämndens kansli
Allan Persson, Jämtbälgen
Lasse Pettersson, Folkets Bio Regina
Tomas Printz, Kören Mozaik
Göran Qvarnström, Östersunds teaterförening
Lisa Engman Roos, Östersunds teaterförening
Kristen Snyder, Östersund orkesterförening och Jämtlands kammarmusikförening
Torben Sundqvist, Östersunds teaterverkstad
Hans Söderberg, Östersunds Bluesförening
David K Tanda, Alliance 243 Nord

Karin Thomasson, Kultur- och fritidsnämnden
Elin Torestad, Regionförbundet Jämtlands län
Monika Trondseth, Östersunds teaterförening
Kristina Wrang, Östersunds kollektiva grafikverkstad
Bert-Olof Zackrisson, Kultur- och fritidsnämndens kansli
Katarina Åhlén, Startskott